

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
1-12

meddelad i Stockholm den 5 juli 2012

KLAGANDE

Socialnämnden i Piteå kommun
941 85 Piteå

MOTPART

F

Ombud: Josefin Mikaelsson
Humana Assistans AB
Box 184
701 43 Örebro

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Sundsvalls dom den 13 december 2011 i mål nr 761-10, se bilaga

SAKEN

Stöd och service till vissa funktionshindrade

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen bifaller överklagandet, upphäver underinstansernas domar och fastställer socialnämndens i Piteå kommun beslut den 26 juni 2009.

YRKANDEN M.M.

Socialnämnden i Piteå kommun fullföljer sin talan och anför bl.a. följande.

Behandlingsinsatser i form av massage och varma bad är att hänföra till sådana

Dok.Id 121805

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

andra personliga behov som avses i 9 a § andra stycket lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. En förutsättning för att sådana behov ska berättiga till personlig assistans är att den enskilde har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov såsom dessa beskrivs i paragrafens första stycke. F har av domstolarna ansetts klara av sina grundläggande behov och hon är därmed inte berättigad till personlig assistans för andra personliga behov.

F bestrider bifall till överklagandet och anför bl.a. följande. Annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade är ett självständigt grundläggande behov som inte behöver vara kopplat till något av de andra grundläggande behoven. Av RÅ 2009 ref. 57 framgår att grundläggande behov ska vara av privat och känslig natur där den funktionshindrade har ett särskilt intresse av att kunna bestämma vem som ska ge hjälpen. Att bada är av sådan privat och känslig natur. I samband med badet behöver hon även hjälp med personlig hygien, kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser samt aktiv tillsyn. Det behövs ingående kunskaper för att klara av denna uppgift. Även massage är ett integritetskänsligt och personligt hjälpbehov. Hennes flerfunktionshinder förutsätter att den som utför massagen vet hur den ska utföras. Om man utför massagen felaktigt riskerar man att öka smärtan i stället för att minska den. Den som masserar henne behöver därför ingående kunskaper om henne. Den som hjälper henne måste dels ha ingående kunskaper om hur hon fungerar i olika situationer, dels ingående kunskaper om den pedagogik som används och hur denna är anpassad för henne.

SKÅLEN FÖR AVGÖRANDET

Med personlig assistans avses enligt 9 a § första stycket LSS ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Av andra stycket i paragrafen framgår att den som har behov av personlig assistans för sina

grundläggande behov även har rätt till sådan insats för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

F har dels en bindvävssjukdom som påverkar leder, hud och blodkärl, dels autism. Bindvävssjukdomen ger bl.a. upphov till smärta och för att lindra symtomen behandlas hon med varma bad och massage.

Det är ostridigt i målet att F tillhör personkretsen i 1 § 1 LSS. Hon var vid tiden för förvaltningsrättens dom sex år gammal varför en del av hennes hjälpbehov bedömts falla inom det normala föräldraansvaret. Förvaltningsrätten fann vidare i sin dom, vilken överklagades endast av socialnämnden, att F inte var i behov av hjälp med sina grundläggande behov i andra avseenden än vad gällde medicinskt motiverade varma bad och massage. Frågan i målet är om dessa behandlingsinsatser är att betrakta som sådana grundläggande behov som avses i 9 a § första stycket LSS.

Högsta förvaltningsdomstolen gör följande bedömning.

LSS har till syfte att stärka rätten till vissa angivna insatser för personer som omfattas av lagens personkrets jämfört med vad de har rätt till enligt socialtjänstlagen (jfr prop. 1992/93:59 s. 50, 93 och 170 f.). LSS kompletterar sålunda socialtjänstlagen (2001:453) och avser med ett undantag insatser av samma karaktär som denna (jfr 5 kap. 7 och 8 §§ socialtjänstlagen). Insatser som åvilar sjukvårdshuvudmännen ligger utanför socialtjänstlagens och därmed LSS tillämpningsområde, låt vara att kommunens yttersta ansvar gör att kommunen undantagsvis kan behöva gripa in i avvaktan på ansvarig huvudmans åtgärder (se t.ex. HFD 2011 not. 92). Detta medför enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening att behov av sjukvårdande insatser enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) principiellt inte kan beaktas vid bedömningen av om rätt föreligger till personlig assistans enligt LSS (jfr även 51 kap. 5 § socialförsäkringsbalken). Sådana behov kan sålunda inte räknas till de grundläggande behoven. En annan sak är att sjukvårdande insatser i form av s.k. egenvård kan berättiga till personlig assistans för andra personliga behov i de fall där det konstateras att den enskilde

Mål nr
1-12

redan har rätt till personlig assistans för att tillgodose sina grundläggande behov (jfr SOU 2012:6 s. 124 och 299).

Högsta förvaltningsdomstolen har vidare i RÅ 2009 ref. 57 uttalat följande beträffande tillämpningsområdet för insatsen personlig assistans. Det har betonats i lagens förarbeten att det är fråga om hjälp eller stöd av mycket privat karaktär och att insatsen ska vara förbehållen situationer av krävande eller på annat sätt komplicerad natur, i regel av mycket personligt slag. Propositionsuttalandena tyder närmast på att vad lagstiftaren åsyftat är sådana hjälpbehov som uppfattas som mycket privata och känsliga för den personliga integriteten och där den funktionshindrade måste anses ha ett särskilt intresse av att kunna bestämma vem som ska ge sådan hjälp och hur den ska ges.

Det hjälpbehov som är i fråga i detta mål avser insatser i form av varma bad och massage. Detta behov är inte av sådan karaktär att det kan räknas som ett grundläggande behov enligt 9 a § första stycket LSS. Socialnämndens överklagande ska därför bifallas.

Susanne Billum

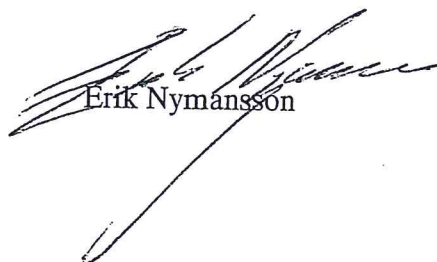
Margit Knutsson

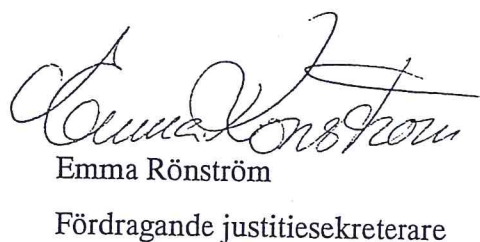
Henrik Jermsten

Anita Saldén Enérus

Erik Nymansson

Emma Rönström
Fördragande justitiesekreterare

Avd. II

Föredraget 2012-06-13

KLAGANDE

Socialnämnden i Piteå kommun
941 85 Piteå

MOTPART

F

Ombud: Sophie Karlsson
Din Assistans
Box 372
701 47 Örebro

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Luleås dom den 18 mars 2010 i mål nr 180-10,
se bilaga A

SAKEN

Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa
funktionshindrade, LSS

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

Socialnämnden yrkar att kammarrätten fastställer nämndens beslut den 26 juni 2009. Till stöd för sin talan anför nämnden bl.a. följande.

Behandling genom varma bad och massage är att anse som ett övrigt hjälpbehov då F inte behöver hjälp av en person med ingående kunskaper om henne för att behandlingen ska kunna utföras. När F ligger i badet cirka 30 minuter varje morgon för att lindra sin värk behövs inte ingående kunskaper i form av kvalificerade motiverings- och aktiveringsinsatser. Det räcker med vanlig tillsyn som alla föräldrar måste ge till yngre barn som vistas i vatten. Den massage som F får ca en timme varje kväll är nödvändig för att undvika att hon är vaken 3 - 4 timmar per natt. Allmänna kunskaper i massage till personer med reumatism får dock anses tillräckligt för att ge F behövlig massage. Enligt socialnämnden är det således inte behövligt att massagen ges av en person med ingående kunskaper om just F. Mot bakgrund härav kan de behandlingar som F får i form av varma bad och massage inte betraktas som grundläggande hjälpbehov.

Av Anne Koskenniemis psykologutlåtande framgår att det finns en fortsatt stor utvecklingspotential hos F där hennes styrka ligger i en fungerande begåvning. Det finns därför stora förutsättningar att hon längre fram ska kunna klara av vardagen självständigt. Mot den bakgrunden är det i dagsläget svårt att uttala sig om hur varaktigt F hjälpbehov kommer att vara när hon blir äldre.

Socialnämnden har till stöd för sin talan även åberopat Kammarrätten i Göteborgs dom den 14 april 2010 i mål nr 6549-09.

F bestrider bifall till överklagandet. Hon vidhåller därvid vad hon anfört i underinstanserna och tillägger följande. Kombinationen av hennes diagnoser, som båda är komplicerade, kräver att hon får hjälp av någon som har ingående kunskaper om henne. Den som ska hjälpa

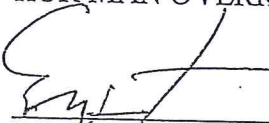
henne måste ha kunskap om diagnoserna, om hennes hjälpbehov och hur hjälpbehovet ska tillgodoses. Även om badet är bra för hennes hälsotillstånd utgör badet en del i den personliga hygienien eftersom hon då även får hjälp med att tvätta och torka sig. Med hänsyn härtill och då hon – för att badet ska kunna genomföras – är i behov av kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser och inte enbart tillsyn bör badet bedömas som grundläggande behov. Hon är beroende av massage för att hon inte ska ha ont i kroppen och vara spänd. Det är nog så att man känner henne väl och vet hur hon ska masseras. Det är också viktigt vem som ger massagen för att hon ska kunna slappna av och sova så bra som möjligt. Om den som hjälper henne med bad och massage inte har de kunskaper som krävs för att motivera henne får hon utbrott och vägrar att samarbeta.

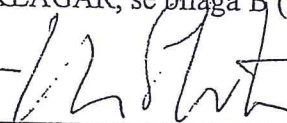
F har i kammarrätten ingivit och åberopat utlåtande från psykologen Ann-Marie Forsell, barn- och ungdomsenheten i Piteå, daterat den 27 maj 2010.

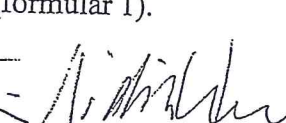
SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Frågan i målet är om F behov av varma bad och massage är att hänföra till grundläggande behov enligt 9 a § första stycket LSS. Kammarrätten instämmer i den bedömning som förvaltningsrätten har gjort. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Eric Lowén
kammarrättsråd
ordförande

Hans Eberstein
f.d. kammarrättsråd

Didrik Branting
kammarrättsråd
referent

Petra Dalman
föredragande

Föredragande: M. Ek Lindqvist

BESLUT

Bilaga A

2010-06-04

KLAGANDE

F

Förvaltningsrätten
ställdes enligt

Ombud:

Josefin Mikaelsson

32 § förvaltnings-

Din Assistans

processlagen *) på

Box 372

sidorna 1-12 i

701 47 Örebro

domen.

MOTPART

Socialnämnden i Piteå kommun

941 85 Piteå

Susanne Johansson

ÖVERKLAGAT BESLUT

Socialnämndens i Piteå kommun beslut den 26 juni 2009

Susanne Johansson

SAKEN

Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funk-
tionshindrade, LSS

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten bifaller överklagandet delvis och fastställer att F
är berättigad till personlig assistans.

Förvaltningsrätten överlämnar handlingarna i målet till Socialnämnden i Piteå
kommun för vidare utredning och bedömning av F sammanlagda
behov av personlig assistans.

BAKGRUND

F som är sex år, har sjukdomen Ehlers-Danlos syndrom (EDS) och autism. EDS är en medfödd bindvävssjukdom som påverkar leder, hud och blodkärl. Det finns olika typer av EDS och den typ som F har ger bland annat följande symptom. Uttalad generell ledöverörlighet, töjbar och skör hud, blåmärken, muskelsvaghet och smärta.

F är på förskolan, där hon går kvar ett extra år, fyra dagar i veckan; tre dagar i veckan kl. 07.30–13.15 och en dag i veckan kl. 07.30–15.15. På förskolan arbetar man enligt Lövåsmetoden, en intensiv beteendeterapi, och F har där en extra resurs. I augusti 2010 kommer F att börja i särskolan. F vårdnadshavare är beviljad ett halvt vårdbidrag.

F ansökte om personlig assistans enligt LSS. I behovsbeskrivningen anförde hon bland annat följande. Hon badar varje morgon för att motverka smärta. Bad-situationen inkluderar hjälp med schamponering, intvålning och avsköljning samt motivering. Hon behöver hjälp vid toalettsituationen. Vid måltidssituationen klarar hon att äta själv, men behöver praktisk hjälp bland annat med att skära, bre smörgås och hyvla ost. Hon behöver praktisk hjälp med att ta på sig strumpbyxor, strumpor, jacka och skor. För att ta på övriga kläder är hon i behov av hjälp genom en viss pedagogik, bildschema och instruktioner steg för steg. Hon talar otydligt och klarar över huvud taget inte att uttala vissa ljud samt har till viss del "eko-tal". På grund av sin autism har hon behov av hjälp att förmedla det hon vill säga samt att förstå vad andra förväntar sig av henne.

F uppgav att tidsåtgången för de grundläggande behoven uppgår till nästan 30 timmar per vecka enligt följande.

- *Personlig hygien* (8 tim och 20 min); bad (4 tim och 30), toalettsituation (3 tim och 30 min) och bassängträning (20 min).
- *Måltider* (12 tim och 15 min); frukost och två mellanmål (3 x 15 min x 7 dagar) samt lunch och middag (2 x 30 min x 7 dagar).
- *Av- och påklädning* (nästan 6 tim); påklädning morgon (1 tim och 45 min), avklädning kväll (1 tim och 11 min), ytterkläder (2 tim och 19 min) samt ombyte vid träningsbad (40 min).

- *Kommunikation* (3 tim och 30 min); daglig hjälp med kommunikation (7 x 30 min).

F uppgav att tidsåtgången för de övriga hjälpbehoven uppgår till 36 timmar och 30 minuter per vecka enligt följande.

- Lovåsmetoden (14 tim); i genomsnitt 2 tim per dag.
- Ridning (1 tim och 37 min); 2 tim per vecka under 42 veckor per år.
- Habiliteringsbad (2 tim); utöver de grundläggande behoven.
- Massage (7 tim); 1 tim varje kväll innan läggdags.
- Körsångsaktivitet (1 tim); inklusive förflyttning till och från kören.
- Nattvak (1 tim och 30 min).
- Bildstöd och särskild pedagogik vid lek, handräckningsinsatser samt besök inom sjukvård och rehabilitering (ospecificerad tidsåtgång).

Socialnämnden avslag F ansökan med följande motivering. F bedöms inte ha behov av hjälp med sina grundläggande behov i sådan omfattning att det ger henne rätt till insatsen. Hon uppfyller därför inte kriterierna för att beviljas personlig assistans.

YRKANDEN M.M.

F yrkar att hon ska beviljas personlig assistans enligt LSS med totalt cirka 66,5 timmar per vecka, varav nästan 30 timmar per vecka avser de grundläggande behoven. Hon anför i huvudsak följande. För att inte riskera att göra henne illa är det nödvändigt att den som hjälper henne också har ingående kunskaper om henne och hennes funktionsnedsättning. När det gäller de grundläggande behoven behöver hon hjälp på grund av sin överörlighet, muskelsvaghet och smärta. För att hon inte ska slita onödigt hårt på sin kropp måste hon också få hjälp med vissa saker som hon egentligen rent praktiskt skulle klara av. Den som hjälper henne måste också ha ingående kunskaper om autism som funktionsnedsättning, hur hon fungerar i olika situationer samt den pedagogik som används för detta. Med stöd av pedagogiken kan hon förberedas så att det över huvud taget är möjligt att genomföra aktiviteten i fråga och till detta kommer den praktiska hjälp som hon behöver i de olika momenten. Badsituationen som hon genomför varje morgon, utgör ett nära och mycket personligt behov. Såväl detta som hennes hjälpbehov i samband med toalettbesök går utöver föräldraansvaret. Vidare äter hon bara viss speciell mat och maten måste läggas upp på ett särskilt sätt för att

hon alls ska äta. Överörligheten innebär bland annat att hon har svårt att greppa sina kläder när hon ska dra dem tillrätta, eftersom lederna sträcker över åt fel håll. Hon har ett eget talat språk och svårigheter med kommunikation. För att förstå och kunna göra sig förstådd är hon beroende av "bildstöd". På grund av autism har hon stora svårigheter med social interaktion, vilket särskilt märks i kontakten med jämnåriga. Om hon inte får hjälp med att tolka och förmedla sig med andra personer har hon till exempel inte möjlighet att delta i de andra barnens lek. Det påverkar hennes nuvarande situation, men kommer även att sätta sin prägel på framtiden. Att hon har stora svårigheter att aktivera sig på egen hand och är beroende av rutiner blir särskilt tydligt i samband med de grundläggande behoven, eftersom de måste genomföras dagligen. Enligt Lövåsmetoden, som hon även har på förskolan, ska hon tränas i hemmet två timmar per dag utifrån ett särskilt framtaget träningsprogram. Det är nödvändigt att den som tränar henne har ingående kunskaper om vad Lövåsmetoden innebär. För att kunna sova på natten masseras hon varje kväll i en timme, då hon annars skulle vara vaken i flera timmar på grund av smärta. Även massagen förutsätter ingående kunskaper om henne och hennes diagnoser. Situationen kompliceras av att hon har flera diagnoser. Exempelvis påverkar autismen hennes sätt att förmedla smärtan och de nedsättningar som EDS innebär. Att hon beviljats en extraresurs på förskolan samt att hon är inskriven vid barn- och ungdomshabiliteringen talar ytterligare för att hennes behov av hjälp är långt större än andra barns i motsvarande ålder.

Socialnämnden motsätter sig bifall till överklagandet samt anför bland annat följande. I utredningen framkommer att personalen på F förskola är av den uppfattningen att hon visserligen mår bra av en tydlighet i vardagen, i form av exempelvis bildschema, men att hon med hjälp av viss påminnelse som stöd klarar att utföra det mesta självständigt. Karaktären av de motivationsinsatser som F behöver för att få sina grundläggande behov tillgodosedda är att betrakta som allmänna insatser av aktiveringskaraktär. Sådana insatser ger inte rätt till personlig assistans, vilket fastställts i praxis.

UTREDNINGEN I MÅLET

Aktuella bestämmelser och förarbeten

Av 7 § första stycket LSS följer att personer som anges i 1 § har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1–9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. – Enligt andra stycket samma paragraf ska den enskilde genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Insatserna ska vara varaktiga och samordnade. De ska anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv.

Enligt 9 § 2 LSS är biträde av personlig assistent en form av insats för särskilt stöd och särskild service. – Enligt 9 a § första stycket LSS avses med personlig assistans enligt 9 § 2 personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). – Av andra stycket samma paragraf framgår att den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov även har rätt till insats enligt 9 § 2 LSS för andra personliga behov om behoven inte kan tillgodoses på annat sätt.

I förarbetena (prop. 1992/93:159 s. 174 f.) till LSS anføres bland annat följande.

Den enskilde ska ha ett klart behov av personlig assistans i de situationer det är fråga om. Den funktionshindrade ska ha behov av assistans för att kunna klara sådana mycket personliga angelägenheter som den personliga hygien, att inta måltider, att kommunicera med andra. Insatsen bör alltså vara förbehållen krävande eller i olika avseenden komplicerade fall.

I samband med riksdagsbehandlingen (bet. 1995/96:SoU15 s. 18) av olika ändringar i LSS och LASS uttalades följande.

Det normala föräldraansvaret ska beaktas på så sätt att det endast är hjälpbehov som går utöver vad som är normalt för ett barn i ifrågavarande ålder som ska läggas till grund för bedömningen av behovet av personlig assistans.

Praxis

Även i praxis har frågan om rätten till personlig assistans prövats utifrån de olika kriterierna. Regeringsrätten (RÅ 1997 ref. 28) har exempelvis fastslagit att de aktiveringsinsatser som en person behöver, för att klara av sina grundläggande behov, inte är ett sådant hjälpbehov som kan ge rätt till personlig assistans.

Regeringsrätten (RÅ 2008 ref. 17) har uttalat följande om föräldraansvaret jämte behovet av personlig assistans. Vid bedömningen av barns rätt till assistansersättning ska föräldrarnas ansvar enligt föräldrabalken beaktas på så sätt att ersättning ska utgå endast för sådan hjälp barnet behöver som inte ingår i det vanliga föräldraansvaret. Praxis innebär att man jämför omfattningen av föräldraansvaret för ett friskt barn i samma ålder med behovet hos det funktionshindrade barnet.

Regeringsrätten (RÅ 2009 ref. 57) har också uttalat följande angående rätten till personlig assistans. En person kan anses tillhöra personkretsen enligt 1 § 3 LSS utan att för den skull uppfylla förutsättningarna för personlig assistans. Insatser personlig assistans ska vara förbehållen hjälpbehov som uppfattas som mycket privata och känsliga för den personliga integriteten eller förutsätter någon specifik kompetens. Aktiverings- och motivationsinsatser av olika slag räknas normalt sett inte till de grundläggande behoven. Dock kan en annan bedömning göras om det är fråga om att den enskilde, huvudsakligen på grund av sitt psykiska tillstånd behöver sådan aktiv tillsyn som närmast har karaktär av övervakning. Påminnelser, praktiska instruktioner och liknande kan inte räknas till sådan kvalificerad tillsyn. Det är inte all hjälp med t.ex. måltider eller påklädning som kan anses vara av detta kvalificerade slag. Någon bestämd undre tidsgräns låter sig inte

uppställas, samtidigt som det är uppenbart att en mycket begränsad omfattning av behov inte utan vidare kan anses berättiga till personlig assistans. Såväl kvantitativa som kvalitativa aspekter måste beaktas. Hur ofta hjälpen behövs är även en viktig faktor.

Medicinsk utredning

I journalanteckning – av psykologen Anne Koskenniemi, den 28 augusti 2008 – uppges följande. F begåvning ligger i det nedre normalområdet. Hon har koncentrationsproblem och svårigheter med smidig språklig förståelse. Det finns även svårigheter i samspelet och med rutinbundenhet. Svårigheterna sammanfaller med kriterierna för autistiskt syndrom. F styrka finns i en fungerande begåvning. Hon har ett bra ordförråd och en fin förmåga att lösa bildbaserade logiska problem.

I ADL-bedömning – av arbetsterapeuten Anna-Karin Wiklund, den 9 februari 2009 – uppges följande. När det gäller personlig vård (motsvarande de grundläggande behoven) behöver F personlig stöttning i alla aktiviteter för att göra det hon ska. Under utförandet av aktiviteter stannar hon lätt upp och tappar tråden, varvid hon måste guidas vidare. Det schema föräldrarna arbetar med räcker inte för att F ska bli självständig. Hon behöver mer förklaringar och omskrivningar för att förstå sammanhang och vad som förväntas av henne. På grund av EDS har F nedsatt handstyrka. När det gäller social förmåga – innefattande kommunikation, socialt samspel, jagorientering, tidsorientering och egen säkerhet – kommer hennes svårigheter med talet fram. Hon måste ha en person som kan förtydliga vad hon säger och menar. Därtill har hon svårt med socialt samspel och måste träna in rollekar en till en för att kunna leka med jämnåriga. Hon imiterar inte automatiskt, varken vuxna eller barn, utan måste arbeta aktivt för att träna in olika förmågor. – Sammanfattningsvis bedöms att F funktionella förmåga hamnar under den åldersrelaterade jämförelsegruppen inom domänerna för såväl personlig vård som socialt samspel. F har således ett klart större hjälpbehov än andra barn i samma ålder.

I intyg – av leg. sjukgymnasten Magdalena Söderlund, den 13 februari 2009 – uttalas följande. F tar ett bad varje morgon för att lindra värk i kroppen. Badet tar cirka 30 minuter. Det varma badet har god effekt och hon behöver inte medicineras med smärtstillande. F får massage varje kväll och proceduren tar cirka en timme. Massagen är nödvändig för att undvika att hon är vaken tre–fyra timmar per natt. Varma bad och massage kräver föräldrarnas medverkan.

I journalanteckning – av Magdalena Söderlund den 20 mars 2009 – anges följande. F är överrörlig i flera leder vilket till viss del förklarar den bild av smärta som framkommer i anamnesen. För att undvika höft- och knäledsluxationer är det viktigt att träna muskelkorsetten, vilket F gör genom olika aktiviteter såsom ridning, bassängbad, cykling och slalom. Pirningar och obehag lindras genom varma bad och massage.

Socialnämndens utredning

I socialnämndens utredning framhålls följande. F föräldrar har fått utbildning genom landstinget i bland annat ”sociala berättelser”. Personalen på förskolan får handledning av en specialpedagog. F behöver mycket handledning, speciellt då hon har svårt att göra övergångar mellan olika aktiviteter. Hon måste motiveras på rätt sätt för att man ska få henne ”med på noterna”, annars kan hon bli frustrerad och arg. Detta kräver mycket planering och förberedelser, exempelvis genom att man ritar bilder som förklarar vad som kommer att hända. Ibland när F inte är samarbetsvillig kan det ta upp till 30 minuter innan hon lyssnar. Hon äter självständigt men tycker inte om att äta ”kladdig” mat. F började tala när hon var i fyraårsåldern, därefter gick hennes språkutveckling fort även om den senare har stannat av lite. F var vid tiden för bedömningen cirka sex år och föräldraansvaret för barn i denna ålder är en realitet som det ska tas hänsyn till vid bedömningen av rätten till personlig assistans. Hennes funktionsnedsättning är inte av den art eller grad som krävs för att erhålla personlig assistans enligt LSS.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Det är i målet ostridigt att F på grund av sitt funktionshinder tillhör personkretsen som avses i 1 § 1 LSS. Frågan i målet är om F hjälpbehov är sådant att hon är berättigad till insatsen personlig assistans enligt LSS.

Av praxis framgår att någon bestämd undre tidsgräns för rätten till personlig assistans enligt LSS inte låter sig uppställas. Även om själva tidsåtgången inte är påfallande stor måste dock en samlad bedömning göras, bland annat med hänsyn tagen till om det stöd som behövs är av mycket privat eller integritetskänslig karaktär eller om det förutsätter någon specifik kompetens. Såväl kvantitativa som kvalitativa aspekter måste beaktas, samt hur ofta hjälpen behövs.

Vid bedömningen av omfattningen av F behov av hjälp för sina grundläggande behov ska även bortses från vad som normalt kan anses falla inom ramen för det föräldraansvar som enligt föräldrabalken åvilar alla vårdnadshavare, med hänsyn till barnets ålder, utveckling och omständigheter i övrigt. Det är således endast det extra hjälpbehov som F har på grund av sitt funktionshinder som ska beaktas vid bedömningen av hennes rätt till personlig assistans.

Förvaltningsrätten konstaterar att det är tydligt att F har ett stort behov av stöd och hjälp för att klara av vardagslivet. Utgångspunkten för bedömningen av de grundläggande behoven är att hon var sex år vid tidpunkten för socialnämndens beslut. Med denna utgångspunkt måste det dock anses rimligt att behovet av hjälp med de grundläggande behoven – i den mening som avses i 9 a § LSS – även för ett barn utan funktionshinder är betydande. I föräldraansvaret ingår även att stödja barnet i umgänget med andra människor. Även barn utan funktionshinder i F ålder har således ett stort behov av stöd och hjälp för sina grundläggande behov samt behov av aktiv tillsyn av en vuxen person.

När det gäller F behov av hjälp med sin personliga hygien har det anförts att hon badar varje morgon för att motverka smärta samt att hon får bassängträning. Enligt förvaltningsrättens mening ingår dessa aktiviteter inte i den personliga hygien utan i stället i den behandling och träning som F behöver. Det har

inte framförts att F har ett större behov av att sköta sin personliga hygien – i form av schamponering, intvålning och avsköljning – än andra barn i jämförbar ålder. I samband med toalettbesök behöver Frida hjälp med torkning och handtvätt. Förvaltningsrätten bedömer att den hjälp F behöver med hygien ingår i normalt föräldraansvar.

Gällande F måltidssituation har anförts att hon klarar av att äta själv, men att hon behöver hjälp med att exempelvis skära och bre smörgås. Vidare har påtalats att hon inte äter vad som helst och att en särskild pedagogik används i samband med måltiderna. Förvaltningsrätten konstaterar att det endast är hjälp med att faktiskt kunna äta som ingår i det grundläggande behovet. Annan hjälp vid matsituationen kan medräknas först om det kan konstateras att F har rätt till personlig assistans samt att detta behov inte tillgodoses på annat sätt. Det är, enligt förvaltningsrättens mening, inte heller medicinskt styrkt att F hjälpbehov vid matsituationen – utöver det normala föräldraansvaret för barn i sexårsåldern – innebär sådan hjälp som kräver ingående kunskap om henne och därför ändå ska medräknas som ett grundläggande behov.

Det är medicinskt styrkt att det finns stora svårigheter vid av- och påklädning av F då det krävs stort tålamod och mycket tid för att få henne med sig i olika situationer. De aktiverings- och motivationsinsatser som F behöver för att kunna genomföra olika uppgifter kan, enligt förvaltningsrättens mening, emellertid inte anses utgöra en sådan aktiv tillsyn som närmast har karaktär av övervakning. Då påminnelser, praktiska instruktioner och liknande inte kan räknas till sådan kvalificerad tillsyn, kan denna tid inte anses som ett grundläggande behov.

Avseende F svårigheter att kommunicera med andra konstaterar förvaltningsrätten att den kommunikation som ett sexårigt barn har vanligen sker inom familjen, med förskolepersonal och andra barn. I kontakter med myndigheter, sjukvårdspersonal eller liknande företräds barn i F ålder av sina föräldrar. Det har av utredningen framkommit att F tal är otydligt men att till exempel förskolepersonalen och de andra barnen förstår henne ganska bra, även om det händer att de måste fråga om. Förvaltningsrätten bedömer – med beaktande av

*/2010

F ålder vid tiden för socialnämndens beslut – att den hjälp hon behöver för att kommunicera med andra inte kan anses som ett grundläggande behov.

F har behov av behandling i form av varma bad för att motverka smärta, för att därigenom inte behöva medicineras med smärtstillande medel. Hon behöver även massage för att undvika att vara vaken tre–fyra timmar per natt. Det är styrkt att dessa behandlingar har en medicinsk effekt. Förvaltningsrätten konstaterar dock att det medicinska underlaget inte närmare beskriver hur de varma baden eller massagen ska utföras och inte heller om det krävs ingående kunskaper om F för att den ska kunna utföras på ett korrekt sätt. Däremot har F anfört att det är viktigt att den som hjälper henne har ingående kunskaper om båda hennes funktionshinder. Mot bakgrund av att F behov av varma bad och massage är medicinskt styrkt samt med beaktande av att F även har autism – vilket torde utesluta att behandlingarna kan utföras av för henne okända personer – finns enligt förvaltningsrättens bedömning tillräckligt stöd för att hennes behov av dessa behandlingar ska beaktas som sådan hjälp som kräver ingående kunskap om henne och därför ska medräknas som grundläggande behov.

F har även framhållit att hon behöver daglig träning enligt Löväsmetoden (beteendeterapi) samt träningsbad varje vecka. Även om dessa insatser framstår som bra och för F lämpliga är hennes behov inte medicinskt styrkt. Åtgärderna kan således inte anses som grundläggande behov.

F har ett flertal fritidsaktiviteter vilka även utgör träningsaktiviteter för henne. Det framgår emellertid inte på vilket sätt som medverkan av en personlig assistent är nödvändig för att hon ska kunna genomföra aktiviteterna. Att föräldrar är aktiva i sina barns fritidsaktiviteter i denna ålder bör även, enligt förvaltningsrättens mening, ligga inom normalt föräldraansvar.

Vid en sammantagen bedömning finner förvaltningsrätten att F har ett återkommande behov av hjälp för sina grundläggande behov i form av varma bad och massage. Förvaltningsrätten anser att omfattningen av dessa behov tillsammans är tillräckligt för att hon ska anses berättigad till personlig assistans. Däremot saknas konkret underlag för att exakt kunna tidsbestämma insatsen härvid-

*/2010

DOM
~~2009~~-03-18

Mål nr 180-10

lag, då uppgivna tider även kan innefatta andra åtgärder. Det får därför anses ankomma på socialnämnden som första instans att närmare beräkna omfattningen av F behov av personlig assistans.

Eftersom F således ska beviljas personlig assistans, bör socialnämnden också bedöma om hon – i enlighet med 9 a § andra stycket LSS – har rätt till personlig assistans för andra personliga behov. Förvaltningsrätten noterar vidare att det åligger kommunen att ansvara för att F uppnår goda levnadsvillkor – då hon tillhör personkretsen i LSS. Därmed kan hon exempelvis också vara berättigad till andra insatser enligt LSS. Handlingarna i målet bör därför överlämnas till socialnämnden för vidare utredning och beslut.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Formulär DV 3109/1 C, se bilaga.

Susanne Johansson

I avgörandet har även nämndemännen Inga-Märta Larsson, Nils Lindberg och Niclas Sjöo deltagit.